

Roma mozgalomtörténeti idővonal – képzés a roma mozgalom múltjáról és jelenéről a Közélet Iskolájában (az alábbi anyag a képzésen használt oktatási segédanyag, a szövegrészek gyakran a forrásokból átemelt idézetek)

ÁLLAMSZOCIALIZMUS ÉS RENDSZERVÁLTÁS

Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége (1957-1961)

1957-ben László Mária újságíró vezetőjével megalakult a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége (MCKSZ) és ezzel elindult a cigányok érdekérvényesítése a kultúra eszközeivel. László Mária, aki maga is cigány származású volt, és munkatársai kulturális versenyeket szerveztek, melyek hatására alakultak meg az első együttesek az országban (Mátészalka, Nyírvasvári). Martin György és Víg Rudolf néptánc- és népzene kutatók a mozgalom mellé álltak és 1959 nyarán megszervezték az 1. Cigány Folklórfesztivált Budapesten. A roma kultúra hordozói magukkal hozták szülőfalujuk zárt világának egy szeletét és előadóként színpadra vitték, hogy megoszthassák és reprezentálják kulturális másságukat.

Forrás: <https://prherald.hu/roma-kulturalis-mozgalom/>

Roma folklórmozgalom (1957-

A roma folklór-mozgalom történetének két pillére van: az egyik az 1950-es évektől a kutatók terepmunkája nyomán a magyar népi kincs gyűjtése közben felfedezett cigány folklór. A másik a népzenei együttesek és a táncmozgalom, amelynek szintén két szakasza van: az 1960-as évek elején, a Magyarországi Cigány Kulturális Szövetség munkája nyomán kibontakozó első folklór-versenyek, valamint az 1970-es évek közepétől a népi gyűjtésekkel párhuzamosan megalakult cigányzenei együttesek mozgalma. Ez utóbbinak fontos mérföldköve, hogy 1972-ben Daróczi Ágnes megnyerte a „Ki Mit Tud?”-ot, ahol egy ország nyilvánossága előtt mutatta meg a cigány nyelv szépségét, gazdagságát József Attila „Tiszta szívvel” című versével. Az őt kísérő Monszun együttes hatására és biztatására kezdődött el aztán az együttes-alakítási mozgalom (Romano Glaszo, Kaly Jag).

Cigányügyi Koordinációs Bizottság (CIKOB) (1969-1990)

A Minisztertanács felügyelete alatt 1969-ben alakult meg a Cigányügyi Tárcaközi Koordinációs Bizottság, amelynek feladata a különböző minisztériumok és más, a cigány-kérdésben érintett szervezetek cigányügyi munkájának összehangolása volt országos szinten. A kedvezőnek ítélt tapasztalatok nyomán egy 1976-os kormányhatározat hívta életre a CIKOB-k rendszerét. Megszervezéséhez az első meghívott szakmai tanácsadó Kemény István volt. A felállított rendszer a főváros romák által sűrűbben lakott kerületeiben és a megyékben a tanácsokkal együttműködve látott el érdekvédelmi, képviseleti és családgondozói feladatokat. A rendszer 1990-ig működött, és egyik legfontosabb szereplője lett a cigány fiatalok számára szervezett táborozásnak, valamint a cigány kultúra intézményes megjelenítésének. A nyári (olvasó)táborok a legtöbb közéletben aktív roma számára nagyon fontos alapot jelentettek a politikai szocializációhoz.

Forrás: <https://mek.oszk.hu/17500/17552/17552.pdf> (31. o.)

Cigány (olvasó)táborok (1980-as évek)

Az 1980-es évektől a politikai szocializáció fontos terepeként működött a táboroztatás. Középponti érték és szervezőelv volt a roma kultúra értékeinek megismertetése a legfiatalabb nemzedékkel, és a kulturális alapokon a cigány öntudat erősítése, az értékek tudatosítása és megélt élménnyé avatása. A táboroztatás maga is kultúraformáló erővé vált, miközben ugyanakkor a közösségi identitás kicsiszolódásának talán legfontosabb terepe lett. A táborok részben ugyanazt a kulturális funkciót töltötték be, mint a klubok vagy spontán módon létrejövő egyesülések. Fontos terepei voltak a roma kulturális értékek tudatosításának és a szunnyadó előadói tehetségek kibontakoztatásának, s

mindezzel a roma öntudat formálásának és az önbecsülés erősítésének. Oktatási funkciókat is betöltöttek: a rendszeres előadások alapvető ismereteket közvetítettek, és felkeltették vagy újraélesztették a tanuláshoz való kedvet. Ami beszélgetőtársaink életpályájának alakulását illeti, a táboroztatás ugyancsak tartós és értékes kapcsolatok, barátságok kiindulópontja lett, és nagy volumenénél fogva fontos előmozdítója a politikai értelemben elkötelezett roma értelmiség kikovácsolódásának.

Forrás: <https://mek.oszk.hu/17500/17552/17552.pdf> (35. o.)

Miskolci Gettóellenes Bizottság (1988-1989)

Az 1980-as években nagyon sokat romlott a gazdasági helyzet. Másfélszeresére emelkedett a kenyér ára, nőttek a lakbérek, drágább lett a táplálkozás, a ruházkodás és a lakásfenntartás. A romló társadalmi helyzet fokozottan sújtotta a romákat, akik elsőként veszítették el munkahelyüket, és akiknek jelentős része rosszul ellátott, csökkenő népességű falvakban élt, vagy nagyvárosi nyomortelepekre kényszerült. Ilyen nagyvárosi nyomortelepről kerültek az 1970-es évek elején Miskolc belvárosának leromlott bérházaiba először az árvizek következtében felszámolt, városszéli roma telepeken élő családok. Később kiutalással, rokoni alapon vagy lakásfoglalással további roma családok költöztek a városrészbe.

Ezek a családok az 1980-as évek közepén váltak kényelmetlenné a városi tanácsnak. A döntéshozók érdekei hirtelen úgy kívánták, hogy felújítsák a városközpontot, amivel évtizedekig nem törődtek. Először megpróbálták a város más részein lakást vagy építési területet biztosítani az ott lakó roma családoknak, azonban ez a lakosság tiltakozásába ütközött. A helyi vezetés ezután döntött úgy, hogy a város határán kívül, minden infrastruktúrától távol húz fel számukra egy méltó lakhatásra alkalmatlan – gettóra emlékeztető – telepet.

Ezt a kitelepítést akadályozta meg az 1989-ben megalakult Gettóellenes Bizottság, amelyet többek között Horváth Aladár szervezett meg. A fiatal roma tanító 1988-ban Budapestre utazott, ahol a Raoul Wallenberg Egyesületben tömörülő – roma és nem roma – értelmiségiek kis csoportjában talált szövetségeseire. A budapesti segítők tényfeltáró bizottságot hoztak létre, és 1989 februárjában Miskolcon részt vettek a helyi romák első, nagyszabású gyűlésén. A találkozó végére a résztvevők úgy döntöttek, megszervezik a helyi tiltakozást, kidolgoznak egy alternatívát a lakhatás megoldására, és mozgósítják az országos közvéleményt.

A szociológusok által vezetett tényfeltáró bizottság feltérképezte a kilakoltatással fenyegetett családok nagy részét, és azt találta, hogy senki nem akar kiköltözni a város szélére. Sőt, a legtöbb családnak konkrét elképzelése volt arról, hogyan tudna javítani a lakhatási helyzetén, ha kapna hozzá támogatást. A telep megépítésének költségeit is alaposan kielemezték. A tényfeltáró bizottság jelentésében végül a legfontosabb gettóellenes érv az lett, hogy a terv költségei irracionálisan magasak. A Gettóellenes Bizottság vitára invitálta a tanácsstagokat, ahol már a tényfeltáró bizottság jelentését is felhasználták és közben mozgósították a helyi és az országos médiát is. A stratégia sikeres volt, a pártvezetésnek kényelmetlenné vált a csatározás, és a tanácsülésen végül nem szavazták meg a gettótervet.

Forrás: https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2021/wp-content/uploads/sites/10/2021/10/Habitat_EvesJelentes_2021-2_20211020.pdf (7-8. o.)

Roma szervezetek tüntetnek az MTV tudósítása miatt (1989)

Tüntetést szervezett a Magyar Televízió előtt a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége. Kritizálták a Híradó egyik közelmúltbeli tudósítását, miszerint a cigányság saját ügyében képtelen egyezsége jutni. Petíciót adtak át az MTV elnökének, amelyben hetente egyszer adásidőt követelnek a 800 ezres magyar cigányságnak.

Forrás: <https://mozgalmak.hu/esemenyek/roma-szervezetek-tuntetnek-az-mtv-tudositasa-miatt/>

Hajléktalansága miatt éhségstrájkol egy roma férfi Egerben (1989)

Az egri Dobó tér szabadtéri színpadán folytatott éhségstrájkot Sárközi Zoltán cigány költő. Kiállítást is rögtönzött, ahol megjelent versei olvashatók. Korábban fogvatartott volt, emiatt hajléktalan lett. Négy éve beadta szükséglakás-igénylését az egri városi tanácshoz, de megoldás nem történt. A váci büntetés-végrehajtási intézetben a szigorított őrizet ellen küzdő elítéltek egyik vezetője volt.

Forrás: <https://mozgalmak.hu/esemenyek/hajlektalansaga-miatt-ehsegsztrajkol-egy-roma-ferfi-egerben/>

„Ne féljeteK magyarok, itt vannak a cigányok!” (1990)

A rendszerváltás utáni időszak egyik legsúlyosabb eseménye volt a Kárpát-medencében a marosvásárhelyi pogrom, az 1990-es fekete március. A Vatra Romaneasca nevű szélsőséges politikai szervezet görögényi román parasztokat heccelt fel, és buszokkal szállította őket Marosvásárhelyre, akik az ott napok óta békésen tüntető magyarokra támadtak. Az etnikai feszültségek szításában a román titkosszolgálat is részes volt. A magyarokat készületlenül érte a támadás, a nagyobb tragédiát végül a város körüli cigányok megjelenése akadályozta meg, ők már kiegyenesített kaszákkal, dorongokkal érkeztek a városközpontba, és ekkor terjedt el a máig legendás rigmus: "Ne féljeteK magyarok, megjöttek a cigányok!". A cigányok egyfelől megakadályozták, hogy a több tucat bedrogozott, részeg románt hozó busz bejusson a városba, másrészt szétkergették a randalírozókat a városban. A rendőrségnek nem volt se híre se hamva. A pogromnak és az abból kifejlődött összecsapásoknak 5 halottja volt. Később szinte kizárólag cigányokat vontak felelősségre és ítélték börtönbüntetésre. A magyarok mellett fellépő cigány közösség egyik kiemelkedő alakja Puczi Béla, akinek később – hosszas küzdelem után – emléktáblát is avattak Budapesten.

Forrás:

https://hvg.hu/itthon/20161024_puczi_bela_marosvasarhely_roma_nyugati_palyaudvar_emlektabla
(2. bekezdés)

1990-ES ÉVES ÉVEK

Roma szervezetek petíciója a kisebbségi jogokért és a jobb megélhetésért (1991)

A Roma Parlament 21 szervezet képviselőjében petícióban követeli a nemzeti és etnikai kisebbségek parlamenti képviselőjét, illetve azt, hogy a kisebbségi törvény tervezetét szeptember végéig terjesszék az Országgyűlés elé. Szorgalmazzák továbbá a cigányok képzését, átképzését, munkahelyeinek megteremtését.

Forrás: <https://mozgalmak.hu/esemenyek/roma-szervezetek-peticioja-a-kisebbségi-jogokert-es-a-jobb-megelhetesert/>

A Roma Parlament nyílt levele a cigányellenes kijelentések miatt (1991)

A Roma Parlament nyílt levélben hívta fel Antall József miniszterelnök figyelmét az egyre aggasztóbb cigányellenes megnyilvánulásokra, melyben egy hivatalnok, egy rendőrőrnagy és újságírók megjegyzéseit hozza fel példának.

Forrás: <https://mozgalmak.hu/esemenyek/roma-parlament-nyilt-levele-a-ciganyellenes-kijelentesek-miatt/>

Éhségstrájkolt a szombathelyi kisebbségi roma önkormányzat elnöke (1995)

Erdélyi László, a szombathelyi kisebbségi roma önkormányzat elnöke szeptember 20-án éhségstrájkot tartott a Fő téren, amiért a sajtóban nem jelenhetett meg a rendszerváltás visszasságait bemutató cikke. Az írásban a kelet-európai rendszerváltásnak az embereket félrevezető, szociális megszorításokkal sújtó természetéről értekezett, az éhségstrájkjal pedig a szólásszabadság fontosságára hívta fel a figyelmet.

Forrás: <https://mozgalmak.hu/esemenyek/ehsegsztrajkol-a-szombathelyi-kisebbségi-roma-onkormanyzat-elnoke/>

Roma Polgárjogi Alapítvány (1995-2010)

1995-re egyértelműen látszott, hogy a roma lakosság volt a rendszerváltás legnagyobb vesztese. Míg a roma családok több mint felében nem volt egyetlen aktív kereső sem, ez a nem roma családok egyharmadára volt igaz. Elszegényedésüknek volt egy lakhatási dimenziója is, hiszen a romák többsége a legelmaradottabb településeken élt vagy a városokba menekült lakásfoglalóként. A romák egyre súlyosbodó helyzetére kívánt válaszokat adni az 1995. május 9-én alakult Roma Polgárjogi Alapítvány (RPA). Az RPA a romák hátrányos helyzetét számos probléma együttes hatásaként értelmezte, ezért a diszkrimináció és az etnikai konfliktusok mellett feladatának tekintette az oktatást, a romák médiareprezentációját és tájékoztatását, a foglalkoztatást és a lakhatást is. Mivel a '80-as évek vége óta szaporodó kilakoltatások, kitelepítési kísérletek célkeresztjében a romák álltak, a lakhatás kiemelten fontos szerepet kapott az alapítvány munkájában.

Az RPA-t Horváth Aladár szervezte meg, aki 1989-ben a Gettóellenes Bizottság létrehozásában is kiemelkedő szerepet vállalt. A szervezet több száz kilakoltatás előtt álló ember ügyében járt közbe vidéken és Budapesten egyaránt. A kilakoltatások ismétlődése nem volt véletlen, a kapitalista várostervezés nem tudott valós válaszokat nyújtani a lakhatási szegénység problémájára. Azok, akiket kiszorítottak az egyik kerületből, felbukkantak a másokban vagy a vidéki leszakadó településeken. A szervezet munkatársai egyéni szintű jogi esetkezeléssel, szociális munkával, illetve szükség esetén települési szintű válságkezeléssel igyekeztek stabilizálni az érintettek helyzetét. Az elsődleges cél a tárgyalásos helyzet kialakítása volt az önkormányzatokkal, amelybe bevonták az érintetteket. Tüntetéshez, élőlánchoz a legvégső esetben folyamodtak.

Forrás: https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2021/wp-content/uploads/sites/10/2021/10/Habitat_EvesJelentes_2021-2_20211020.pdf (17. o.)

Tiltakozás a Rádió utcai kilakoltatások ellen (1995)

A nagy médiavisszhangot kiváltó kilakoltatások közül a székesfehérvári kitelepítési kísérlet kapta a legnagyobb figyelmet. Az újonnan megválasztott székesfehérvári városvezetés úgy akart felszámolni egy szükséglakás-telepet, hogy az épületet a város szélén, a lakóövezeten kívül építi újjá. Ide, tulajdonképpen egy gettóba költöztette volna a Rádió u. 11. alatt élő 43 családot, összesen 150 embert, többségében romákat. A Roma Polgárjogi Alapítvány újraszervezte a Gettóellenes Bizottságot és tényfeltáró bizottságot alakított. Néhány nap múlva készen állt a szakmai javaslat: a Rádió u. 11. lakhatatlan, megoldásként csak lakóövezeten belüli lakhatás fogadható el. Ezzel több éves érdekvéleményesítés vette kezdetét. 1997-re sikerült elérni, hogy a városvezetés a családok többségének biztosította az elhelyezést. Maradt azonban 13 család, nekik katonai konténereket telepítettek a város szélére, és azt ígérték, hogy 30 millió Ft-tal hozzájárulnak végleges lakásaik építéséhez. Az RPA és az érintett családok 1997. november 24-én 300 fős tüntetést szerveztek a konténerekhez. Végül a 13 család átmenetileg egy üresen álló önkormányzati tulajdonú épületbe költözhetett.

Úgy tűnt, dűlőre jutottak a felek, de az önkormányzat úgy döntött, hogy Székesfehérváron kívül vásárol számukra lakásokat. Ekkor az ügy szintet lépett. Míg Székesfehérváron belül sikerült megakadályozni az etnikai konfliktus kirobbanását, ez a környező településeken már nem ment. 1997. december 10-én Molotov-koktélt dobtak Pátkán arra a házra, ahová az egyik család készült beköltözni, és a lakók aláírásgyűjtésbe kezdtek a beköltözés megakadályozására. 50 Fejér megyei polgármester is felszólította Székesfehérvárt, hogy saját közigazgatási határán belül oldja meg a lakhatást. December 18-án, Belsőbárádon a helyi lakosok élőlánccal akadályozták meg az egyik család beköltözését.

Végül a székesfehérvári önkormányzat egy átmeneti szállásra költöztette a lakókat, majd mindegyik számára a városban biztosított lakást.

Forrás: https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2021/wp-content/uploads/sites/10/2021/10/Habitat_EvesJelentes_2021-2_20211020.pdf (17-18. o.)

Megalakul a Roma Sajtóközpont (1995)

A Roma Sajtóközpontot (RSK) 1995-ben alapították a Roma Polgárjogi Alapítvány segítségével. Az RSK az első hírügynökség volt Magyarországon, amely a főáramú médián keresztül tájékoztatta a közvéleményt a romákat érintő hírekről és eseményekről. Fennállása alatt az RSK több mint 4000 roma vonatkozású hírt tett közzé, amelyek 80%-a országos napilapokban jelent meg és 100%-ban az interneten. Tevékenységeik: újságírás és hírszolgáltatás, rövidfilmek gyártása, együttműködés a legnagyobb magyarországi médiumokkal, együttműködés roma és emberi jogi civil szervezetekkel, civil jogvédő szervezetekkel tevékenység, fiatal roma újságírók és aktivisták képzése.

Tucatnyian tüntettek a salgótarjáni városháza előtt az elhelyezés nélküli kilakoltatások ellen (1996)

A salgótarjáni városházánál tüntettek olyan - többségében roma származású - családok, akiket elhelyezés nélkül akartak kilakoltatni. Az önkormányzat egy lakossági fórumot követően módosította korábbi döntését, és a 37 érintett család közül tizennégynek szükséglakást ajánlott fel, másoknak további három hónap haladékot adott tartozásaik rendezésére. 10 családra azonban továbbra is elhelyezés nélküli kilakoltatás várt, ők további tárgyalásokat követeltek.

Forrás: <https://mozgalmak.hu/esemenyek/tucatnyian-tuntetnek-salgotarjanban-az-elhelyezes-nelkuli-kilakoltatasok-ellen/>

Az RPA megszervezi a Romaversitást (1996)

Romaversitas néven indult a pécsi Gandhi Gimnáziumban az első roma nyári egyetem. A program szervezője a Roma Polgárjogi Alapítvány volt. A Romaversitas Alapítvány formálisan 1998-ban kezdte meg működését, és 2001-ben lett önálló szervezet. A szervezete célja a felsőoktatásban tanuló tehetséges roma fiatalok piacképes tudáshoz juttatása, a halmozottan hátrányos helyzetű roma fiatalok felsőoktatási tanulmányainak anyagi támogatása és a szakmailag megbecsült, döntéshozó helyzetbe jutó romák számának növelését. A szervezet csökkenteni szeretné a romák és a társadalom többi tagja közötti kulturális, szociális, foglalkoztatási és jövedelemszerzési különbségeket, valamint hozzá akar járulni a roma értelmiségi mobilitásának javításához. Évente írnak ki pályázatot a felsőoktatásban tanuló, nappali tagozatos, első főiskolai-egyetemi évüket befejezett diákok részére. Minden évben tanulmányi szerződést kötnek az összes érintett diákkal, amely tartalmazza az anyagi támogatáshoz szükséges feltételeket. Módszerük a tehetséggondozás, az egyéni szükségletek, képességek figyelembevételével. A munka részét képezik a tanulás hatékonyságát erősítő, készségfejlesztő speciális képzési és közösségi programok is. Olyan kis csoportokat hoztak létre, amelyek tagjai hasonló tanulási problémákkal vagy érdeklődési körrel rendelkeznek, ami a közösséggé válást is elősegíti, s ez a roma fiatalok számára nagy vonzerőt jelent.

Tiltakozás és per a tiszavasvári elkülönítő ballagás ellen (1997)

1997-ben Tiszavasvári egyik iskolájában a hagyományos ballagási ünnepségen nem vehetett részt 17 cigány tanuló. Ők egy nappal korábban, az üres iskolaépületben családtagjaik és néhány pedagógus kíséretében ballagtak el abban az évben. A tiszavasvári iskolával szemben emiatt elindított szegregációs per precedens értékűvé vált, a későbbiekben még három esetben (Tiszatarján, 2004; Miskolc, 2009; Gyöngyöspata, 2019) ítelt meg a Legfelsőbb Bíróság (később Kúria) kártérítést a szegregáltan oktatott cigány gyerekek számára.

1997-ben a szegregált ballagás hírének hallatára Horváth Aladár és a Roma Polgárjogi Alapítvány (RPA) munkatársai a helyszínre siettek tájékozódni, majd nyílt levelet írtak az államfőnek. Ennek következtében a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosa hivatalból vizsgálatot rendelt el. A Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Jogvédő Iroda állásfoglalása alapján a különballagó

diákok képviselőjében az RPA kártérítési pert kezdeményezett. A bírósági ítélet kimondta, hogy az iskola a hátrányos megkülönböztetés tilalmába ütköző módon megsértette a diákok személyiségi jogait és a fenntartót kártérítés megfizetésére kötelezte.

Az 1997-es jogérvényesítési ügy közvetlen fejleménye, hogy 2009-ben az Esélyt a Hátrányos Helyzetű Gyerekeknek Alapítvány (CFCF) a folyamatosan fennálló iskolai szegregáció miatt újra beperelte az iskolát, amelynek során az Egyenlő Bánásmód Hatóság (EBH) ismételten elítélte az intézmény diszkrimináló gyakorlatát. E határozat a közben bekövetkezett fenntartóváltással már nem volt érvényesíthető.

Forrás: <https://magyarnarancs.hu/publicisztika/ja-amikor-birosagra-kellett-nekik-menni-aztan-penz-kaptak-egy-szegregalt-iskolai-esetrol-ket-es-fel-evtized-tavlatabol-249877>

Informális téli kilakoltatási moratórium (1999)

Az RPA egyik legfontosabb eredménye az volt, hogy elérte Budapest főpolgármesterénél, hogy téli kilakoltatási moratóriumot hirdessen a fővárosban. 1999-ben az RPA összeütközésbe került a VII. kerületi önkormányzattal több tucat lakásfoglaló kilakoltatása miatt. A szervezet követelése az volt, hogy 1999 novembere és 2000 áprilisa között senkit se lehessen kilakoltatni attól függetlenül, hogy mi az érintett egyének és családok jogállása. A felhívást számos civil szervezet, a nagyobb egyházak, két parlamenti párt és végül Budapest főpolgármestere is támogatta. Ettől fogva Demszky Gábor főpolgármester minden évben arra kérte a kerületi önkormányzatokat, hogy november és április között függeszék fel a kilakoltatásokat. Bár hivatalosan ritkán ismerték el, a legtöbb kerületi önkormányzat tiszteletben tartotta ezt a kérést, és a téli időszakban valóban nem kezdeményeznek kilakoltatást. Országos szinten 2003-ban lépett életbe hivatalos kilakoltatási moratórium.

2000-ES ÉVEK

Tiltakozás a lakásfoglalás szigorú szabályozása ellen (2000)

A Roma Polgárjogi Alapítvány és az Országos Cigány Önkormányzat levélben kérte a parlamenti képviselőket: ne támogassák Juharos Róbert fideszes országgyűlési képviselő javaslatát, amely lehetővé tenné, hogy az önkényes lakásfoglalókat bírósági végzés nélkül, egyszerű jegyzői intézkedésre tehesék az önkormányzatok utcára. Az önkényes lakásfoglalók számát akkoriban az országban tizenötezerre, Budapesten hatezerre becsülték.

2000 májusában az RPA és sok más szervezet a Parlament előtt nagy tüntetést tartott a szociális bérlakásokért, a kilakoltatások ellen, családi pótlék emeléséért és a munkahelyteremtésért. Magyarországon először történt, hogy civil, emberjog-védő szervezetek, nyugdíjasok, környezetvédők, feministák és szakszervezetek tüntettek közösen a kormány szegénypolitikája ellen. A Kossuth téri demonstráción a résztvevők petíciót adtak át a kormánynak, melyben a családi pótlék emelését, munkahelyteremtést és a kilakoltatás megszüntetését követelik. A tiltakozás – melyre a csatlakozó szervezetek sokasága ellenére csak pár ezren jöttek el - sikertelen volt, az önkényes lakásfoglalás azóta is elzárással büntethető szabálysértés.

Forrás: https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2021/wp-content/uploads/sites/10/2021/10/Habitat_EvesJelentes_2021-2_20211020.pdf (18. o.)

Per a jászladányi elkülönítés ellen (2000-2011)

A 2000-es évekre a jászladányi iskolában már évek óta külön osztályokban tanították a roma, és a mélyszegénységben élő, illetve a többségi, jobb módú családok gyerekeit. Miután mégis egyre több többségi gyereket irattak át másik település iskolájába, a polgármester javaslatot tett egy alapítványi iskola létrehozására, amit a két iskolaépület közül a közpénzből felújított, lényegesen jobban felszerelt

intézményben képzelt megvalósítani. A terv szerint az új intézményben tandíjat kellett volna fizetni. A polgármester indítványa nem volt mentes a faji megfontolásoktól, előterjesztésében így érvelt az új iskola létrehozása mellett: *"A cigányság demográfiai robbanása következtében, a mesterségesen gerjesztett intolerancia csírái felerősödtek, amelyek egy olyan településen, ahol egy intézményi háló működik (egy iskola, egy óvoda), azon belül törnek a felszínre. A jászladányi társadalomban a cigány-magyar törésvonal felerősödik, ha egybeesik a szegény-gazdag törésvonallal. Ezen társadalmi konfrontációt mindenáron el kell kerülni."* Vagyis a jászladányi ügyben az önkormányzat nem pusztán adminisztratív vagy egyéb segítséget nyújtott egy spontán folyamathoz, hanem aktív, kezdeményező része volt a diszkriminatív állapot létrejöttében. A kezdeményezés Magyarországon ritkán tapasztalható, egységes tiltakozásra sarkallta a jászladányi romákat, melynek keretében még éhségstrájkot is tartottak.

Az iskolaügy legabszurdabb fordulata 2002 őszén történt. Mivel féltő volt, hogy a cigány önkormányzat a vétőjogával élve megakadályozza a kisebbségi oktatást is érintő bérbeadást, az őszi önkormányzati választáson a többségi szavazók a kisebbségi önkormányzati jelöltekre is szavaztak. A romák jelöltjei kiestek, cigány képviselő lett viszont például a polgármester ügyvéd felesége is.

Az oktatási minisztérium igyekezett keresztbe tenni a szegregációs törekvéseknek, de a közigazgatási perekben a bíróságok rendre az önkormányzatnak adtak igazat. A jogi akadályok elhárulása után az alapítványi iskola a 2003-2004-es tanévben indult el a jobb állapotban lévő épületben az önkormányzati iskola taneszközeivel.

Az alapítványi iskola tanulóinak az önkormányzat rászorultság vizsgálata nélkül biztosított ingyenes étkeztetést, a bérbe adott épületrész rezsijét is az önkormányzat fedezte. Az önkormányzati iskolában viszont még a mélyszegénységben élő gyerekeknek is csak akkor jutott ingyen tankönyv a keretből, ha az alapítványiak már mind kaptak. Amikor a Nyílt Társadalom Intézet (OSI) felajánlotta, hogy kifizeti az alapítványi iskolába jelentkező hátrányos helyzetű gyerekek tandíját, az iskola azzal utasította el őket, hogy lekésték a határidőt. Az önkormányzati iskolában gyengébb tárgyi és személyi feltételek mellett oktatták a gyerekeket. Hogy teljes legyen a fizikai elszigetelés, a két épületrész közötti ajtót kulcsra zárták. Az alapítványi iskolában 200, az önkormányzatiban több mint 300 gyerek tanul.

Az Esély a Hátrányos Helyzetű Gyermeknek Alapítvány (CFCF) 2007-ben nyújtott be keresetet az alapítványi iskola fenntartója és az önkormányzat ellen, amit az elutasított. Ezt az állapotot orvosolta a Legfelsőbb Bíróság 2011-ben, amikor kimondta, hogy az alapítványi iskola létrehozása és az épületbérleti szerződés a roma és hátrányos helyzetű gyerekek jogellenes elkülönítését eredményezte, mellyel sérült az egyenlő bánásmódhoz fűződő joguk. A bíróság felszólította az önkormányzatot a helyzet megszüntetésére, amelynek azonban az önkormányzat azóta is ellenáll.

Forrás: https://magyarnarancs.hu/belpol/jaszladany_per_a_miniszter_ellen_-_a_barna_es_a_nem_barna-65586;

[https://index.hu/belfold/2011/06/29/a_csatakat_elvesztettuk_a_haborut_megnyertuk/?token=fb275b1ba3acac3ae7ee7587d9c73050](https://index.hu/belfold/2011/06/29/a_csatakat elvesztettuk_a_haborut_megnyertuk/?token=fb275b1ba3acac3ae7ee7587d9c73050)

Sajóládi romák éhségstrájkja a segélyért (2001)

Felháborodásba, majd utcai demonstrációba és éhségstrájkba torkollott Sajóládon a rendkívüli szociális segély elosztása, miután a szociális bizottság és a képviselő-testület is azzal dobta vissza a helyi romák kérvényeit, hogy amíg nem művelik meg kertjeiket, nincs segély. Az elutasítók szerint azokat kell segíteni, akik akarnak magukon segíteni és megtermelik a zöldséget.

A sajóládi önkormányzat szociális bizottsága a 125 kérelemből 29 családnak és 22 magánszemélynek adott egy- és ötezer forint közötti segélyt. A magánszemélyek mindegyike roma, ők bérlettámogatásra kaptak kétezeret, mivel egy hónapja álltak munkába az alsószolcai betonelemgyárban. Az elutasítottak

egy része azon háborodott fel, hogy a határozatban az állt: segélyt most csak az kap, aki váratlanul került nehéz helyzetbe, illetve aki maga is tesz valamit a szebb jövőért, konkrétan felássza és beveti a kertjét.

A tiltakozás hatására a nagycsaládosoknak kiosztották Göncz Árpád államfő magánküldeményét (parizert, virslit, kolbászt, szalonnát, szaloncukrot, narancsot), a Roma Polgárjogi Alapítvány erőgépet bérelt a földek/kertek föltörésére, a Borsod Megyei Munkaügyi Központ és a helyi önkormányzat pedig két és fél milliót dobott össze, hogy harminc sajlódi roma két hónapig nyolc órán át végezhesen közmunkát.

Forrás: https://magyarnarancs.hu/belpol/romak_ehsegsztrajkja_sajoladon_kertmagyarország-60904

Tiltakozás az önkényes kilakoltatások ellen a Dzsembujban (2005)

A ferencvárosi önkormányzat 2005-ben döntött a Dzsembuj néven ismert gettó szociális rehabilitációjáról. Az Illatos úti gettóban hatszázan éltek mostoha körülmények között, a közelben ugyanis egy vegyi üzem és egy állati fehérje feldolgozó is található. A tervek szerint 2010-re számolták volna fel a nyomortelepet: az itt álló három épületet lebontják, az ott élők életkörülményeit pedig megpróbálják javítani, illetve megfelelő lakást találni a számukra.

A Roma Polgárjogi Alapítvány azzal vádolta a 9. kerületi önkormányzatot, hogy megpróbálja kiszorítani az Illatos úti gettóból a szegényeket és a romákat. Horváth Aladár, a RPA elnöke szerint az Illatos úti gettóban szisztematikus etnikai tisztogatás folyt. Azokat a romákat, akiknek rezsihátralékuk volt, vagy bármely más módon problémás volt a lakásbérleti szerződésük, az önkormányzat kirakta az utcára, vagy a kerület valamely külső részébe telepíti át. Az RPA szerint a Bohus Biztonsági Szolgálat karhatalmi eszközökkel hajtott végre kilakoltatásokat úgy, hogy a gyerekek állami gondozásba adásával fenyegette meg őket.

Az eseményeket az Ifjúsági, Családügyi, Szociális és Esélyegyenlőségi Minisztérium is kritizálta. Az RPA tüntetést szervezett a 9. kerületi polgármesteri hivatal előtt, amin a minisztérium képviselője (Vecsei Miklós) is részt vett.

Forrás: <https://www.origo.hu/itthon/2005/12/20051209etnikai>

Népi kezdeményezés a kilakoltatások ellen (2005)

Annak érdekében, hogy a parlament foglalkozzon a kilakoltatások problémájával, a Roma Polgárjogi Alapítvány népi kezdeményezésbe fogott. Ahhoz, hogy ez eredményes legyen, legalább 50 ezer aláírást kell volna összegyűjteniük két hónapon belül.

„Otthont a Hazában”: Az elmúlt évek során fokozódó aggodalommal figyeltük a kilakoltatások, illetőleg azok veszélyének elterjedését. Egyaránt kilakoltatás fenyegeti a lakáscélú OTP hátralékosokat, az önkormányzati bérlakások elszegényedett, eladósodott bérlőit ugyanúgy, mint az ingatlan és albérleti csalások áldozatait is. Sajnálatos módon emberek, gyermekes családok tömegeinek kell szembenézni a földönfutóvá válás embertelenségével. Óvatos becslések szerint is több tízezer embert fenyeget a kilakoltatás réme, évről-évre, több tízezer ember tántorog a hajléktalanság küszöbén. A probléma nagyságából, súlyából adódóan elengedhetetlen az Országgyűlés szerepvállalása, átfogó probléma kezelése, ezért hirdettük meg népi kezdeményezésünket az alábbi kérdéssel: „Egyetért-e Ön azzal, hogy az Országgyűlés tárgyalja meg egy olyan törvényi rendelkezés elfogadását, amely kimondaná, hogy saját elhelyezési lehetőség hiányában senki nem fosztható meg lakásától vagy lakóhelyiségétől mindaddig, amíg elhelyezését - családjával együtt - a lakás kiürítését kérelmező vagy a települési önkormányzat nem biztosítja és ezt a kiürítésről szóló döntés kimondása előtt írásban vállalja?”

Bár a kezdeményezéshez számos szervezet csatlakozott, nem sikerült összegyűjteni a szükséges számú aláírást.

2010-ES ÉVEK

Megemlékezés a Roma Holokausztról és a rasszista sorozatgyilkosságokról (2006-)

A Cigány Világszövetség 1972-es párizsi kongresszusának határozata alapján lett a cigány holokauszt nemzetközi emléknapja augusztus 2. Az eseményről a világ számos országában megemlékeznek. Az emléknapon Magyarországon hagyományosan virrasztást rendeznek az áldozatok emlékére és 2008-2009 óta megemlékeznek a 2008–2009-es romagyilkosságok áldozatairól is. 2012-ben az Ide tartozunk! hálózat több mint 1500 főt tudott mozgósítani a tatárszentgyörgyi rasszista gyilkosságokra való megemlékezésre a 8. kerületi Mátyás térre és akkor tartottak először megemlékezéseket több mint százötven településen szerte az országban. 2012. augusztus 2-án a Roma Holokauszt emlékműnél több mint ezer fő vett részt a Nehru parton lévő emlékműnél tartott megemlékezésen.

Ide tartozunk! kampány (2011)

A 2011-es Népszámlálás kapcsán roma szervezetek intenzív kampányt folytattak azért, hogy minél több ember vállalja roma/cigány identitását.

A romák sajátos helyzete miatt a valós népességi arányokat tükröző számok nagyon fontosak a társadalmi léptékű programok tervezhetősége és a reális hivatkozások miatt is. Ez volt az egyik ok, amiért hozzákezdtek a népszámlálással összefüggésben a kampány megvalósításához. A másik ok, hogy a népszámlálási kampányban politikai, ideológiai nézetektől függetlenül, egymással együttműködve, magukért állhattak ki a romák, ami szembe ment a korábban jellemző versengéssel és egymás legyűrésének vágyával. A kampányban gyakorlatilag az összes létező, egymással politikailag rivalizáló roma platformot sikerült e feladat mentén együttműködésbe vonni.

A kampány során megalakult Idetartozunk Facebook csoport platformot szolgáltatott a politikai, társadalmi ügyek megvitatására. Önszerveződésekről, mozgalomról kezdtek el írni, vitázni. Kulturális és történelmi, történeti megközelítésből tárgyalták ki a romák társadalmi, politikai beágyazottságát, jelenlétét a társadalomban.

A 2001-es népszámlálás során alig több, mint 190 000 fő mondta magáról, hogy valamely hazai cigány, roma csoport tagja, míg 2011-ben a kampány hatására sikerült 315 ezer romát felhelyezni az ország demográfiai térképére. A kampányból megszületett egy új szervezet, az Ide tartozunk! hálózat is.

Ellenállás a Számozott utcákban (2012)

A miskolci számozott utcákban 1909-ben épült fel a 100 háznak nevezett épületegyüttes a vasgyár munkásai számára. Az 1980-as években a gyár veszteséges lett, majd megkezdődött a telep hanyatlása. Aki tudott, elköltözött és egy idő után a városban lebontott épületek szegény lakóinak, főleg cigányoknak adtak itt cserelakást. A város tudatosan elhanyagolta ezt a negyedet, ahol összesűrűsödött az etnikai elkülönítés és a nyomor.

2012. október 17-én a Jobbik fáklyás felvonulást szervezett. A demonstráció főszónoka, Vona Gábor pártelnök választási győzelmük esetére a cigánybűnözők vagyonekobbzását és a halálbüntetés visszaállítását ígérte. A Fidesz és az MSZP is bűnözőnek minősítette a telep lakóit. Ugyanerre a napra békés demonstrációt hirdetett a Demokratikus Koalíció, valamint a miskolci cigány nemzetiségi önkormányzat és a roma polgárjogi mozgalom is. Egyértelművé akarták tenni: a kormányzat feladata, hogy fellépjen az újnnyilas-neonáci fenyegetéssel szemben, és biztosítsa a romák biztonságát.

A nemzeti stadionfejlesztési program keretében a Miskolci Önkormányzat úgy döntött, a számozott utcák helyére sportkomplexumot épít. A 9-10-11. utcában lévő kertes ingatlanok lakóival az önkormányzat egyenként megállapodott más városi bérlemény biztosításáról vagy egyösszegű kártalanításról. Az 5-6-7-8. utcákban viszont döntő részben romák laktak önkormányzati lakásokban. Ott „nyomortelep-felszámolási” program lépett érvénybe.

A Fidesz–KDNP-frakció aláírásgyűjtést szervezett: a miskolciak felhatalmazását kérte a nyomortelepek felszámolásához és aláírásgyűjtésbe kezdett a Jobbik helyi frakciója is. Szerintük ugyanis „nem szabad fizetni a bűnözőknek, akik tönkretették az önkormányzati lakásokat... Ki kell lakoltatni őket, így a nyomortelepeket ingyen ki lehetne üríteni.” Az önkormányzat is stratégiát váltott: a rendezetlen jogviszonyú vagy hátraleékkal rendelkező bérlők szerződését fölbontotta, a lejárt szerződéseket nem hosszabbította meg, a bérlőket „önkéntes lakásfoglalókká” nyilvánította, majd elindította az elhelyezés nélküli kilakoltatási eljárásokat és a razzizációt, hogy megfélemlítéssel bírják rá a lakókat az „önkéntes elköltözésre”.

Miskolc roma önkormányzata és a velük évek óta együttműködő roma értelmiségiek, civil aktivisták, valamint a Roma Polgárjogi Mozgalom Borsod megyei vezetői kezdeményezésére „Miskolcon maradunk!” – Kitelepítés Elleni Bizottság alakult. A 2014. június 25-én a számozott utcák lakóiból álló menet a DVTK-stadiontól vonult a Városház térre. Lelkes, ráncos arcú cigány asszonyok skandáltak a kézzel készített transzparenszek fő üzenetét: „Miskolcon maradunk – minden ideköt!” A városháza előtt háromszáz cigány ember követelte a kilakoltatások leállítását, a diszkriminációmentes várospolitikát. A „Miskolcon maradunk!” bizottság petícióban követelte a képviselő-testülettől, hogy Miskolc ne exportálja más településekre a szegényeit, a nyomortelepeket ne állítsa be a bűnözés melegágyaként, ne gerjessze a cigányellenes közhangulatot, a nyomortelepek felszámolásához kapcsolódóan valósítson meg átfogó szociálpolitikai programot, és tegyen eleget az integrált városfejlesztési stratégiában és az antiszegregációs tervben vállalt kötelezettségeinek. Az Európai Roma Jogok Központja a tüntetés napján fordult az Európai Bizottsághoz a miskolci ügy kapcsán és számos magyar jogvédő szervezet is jogi lépéseket tett.

2014. augusztus 5-én elindult a „nyomortelep-felszámolási program” és ezzel a kilakoltatások, melyek másnapján sátras tüntetésbe kezdtek a miskolci Városháza előtti téren. A főtéren teremtett „idegenforgalmi látványosság” hatására az önkormányzat minisztériumi egyeztetést kért az ügy megtárgyalására. Minden lehetséges magyar és nemzetközi jogi fórum elítélete a miskolci önkormányzat intézkedéseit, ám ennek ellenére is folytatódott a roma családok vegzálása, folyamatosan érkeztek a kilakoltatási értesítések, folyamatosak voltak a kilakoltatások és a házrombolások. Ekkorra a számozott utcákban lakók száma jelentősen csökkent, az eredetileg ott lakó 900 emberből mintegy 350–400 közötti távozhatott. A kilakoltatási folyamatban a Máltai Szeretetszolgálat képviselője működött együtt az „erőszakmentes kilakoltatás” filozófiájának szellemének.

Forrás: https://www.romnet.hu/jegyzetek/2019/02/06/horvath_aladar_a_szamuzott_utcak_tortenete

Roma Büszkeség Napja (2013-)

A Roma Büszkeség Napja arra hivatott minden évben, hogy szembemenjen a többségi társadalom által a romákról alkotott negatív képpel és felmutassa a romák történelmi, kulturális és társadalmi értékeit. Setét Jenő, az esemény szervezője és az Idetartozunk Egyesület elnöke 2018-as beszédében a nap jelmondatával indított: „Te is a nemzet része vagy!” Szerinte ez a legfontosabb üzenet, mert hisz abban, hogy sikeres Magyarország akkor létezik, ha senkit nem rekesztünk ki a nemzetből sem származása, sem vagyoni helyzete, sem politikai nézete miatt. „Minden évben megkérdezzük tőlünk – nem túl pozitív hangnemben – hogy mire vagytok büszkék?” – mondja Setét. Szerinte van mire büszkének lenniük. A Roma Büszkeség Napján emlékezni kell a már nem élő és a kortárs roma hősökre is.

A 2017-es felvonuláson Puczi Bélának, a marosvásárhelyi utcai megmozdulásokon a magyarokat védő hidegvölgyi cigányok egyik vezéralakjának állítottak emlékművet, 2018-ban viszont olyanok hősökre is szeretnék volna felhívni a figyelmet, akik ma is élnek, de nem kapnak elég figyelmet. „Azokra a barátaimra is rendkívül büszke vagyok, akik a mindennapokban küzdenek: arra az 50 ezer közmunkás cigány emberre, akik napi 8 órában dolgoznak azért, hogy kevesebbet kapjanak,

mint a létminimum. Ez egy súlyos igazságtalanság. És büszke vagyok azokra a cigányokra is, akiket nem akar soha a média látni.”

Dr. Dinók Henriett, a Romaversitas igazgatója is felszólalt: „Ha némán tőrjünk, hogy mások mondják meg, hogy kik vagyunk, ha némán tőrjünk, hogy mások határozzák meg a gyerekeink sorsát, ha némán tőrjünk, hogy mások határozzák meg, hogy milyen munkát végezhetünk, és ha némán tőrjünk, hogy a szüleink alig élnek meg az 50 évet, ha némán tőrjünk, hogy nem vagyunk egyenlő tagjai a magyar társadalomnak, ha némán tőrjünk, hogy a cigány hősöket egyszerűen kiradírozzák a magyar történelemből, ha némán tőrjünk, hogy a szegény bélyegét a homlokunkra üssék, akkor némán tőrjünk, hogy mások határozzák meg a múltunkat, a jelenünket és a jövőnket” – mondta. Szerinte a cigányok csak akkor élhetik meg az identitásukat, ha megismerik és megismertetik a gyerekeikkel a történelmüket, ha ők maguk alakítják ki a jelen narratíváját, hogy valóban megélhessék az identitásukat. Dinók végül elmondta, büszke a Romaversitas középiskolásaira, akik egyetemre készülnek és azokra, akik már lediplomáztak, mert ők már nem hagyják, hogy mások határozzák meg a jelenüket, hogy kik ők és hol a helyük.

Forrás: <https://merce.hu/2018/09/22/te-is-a-nemzet-resze-vagy-megtartottak-a-6-roma-buszkeseget-napjat/>

Kártérítés a szegregált gyöngyöspatai diákoknak (2015-2020)

2020-ban döntött úgy a Kúria, hogy a CFCF által indított perben összesen közel százmillió forint kártérítés jár annak a 60 roma embernek, akiket jogellenesen különítettek el a gyöngyöspatai általános iskolában, és ezzel alacsonyabb színvonalú oktatást biztosítottak számukra. Az alperesek (vagyis az iskola fenntartói, korábban az önkormányzat, később a tankerület) kérték, hogy pénz helyett teljesíthessék a kártérítést természetben, vagyis képzés, oktatás formájában, ha pedig erre nem lenne lehetőség, akkor a helyi önkormányzat a nem vagyoni kártérítés összegének mérséklését is kérte. A Kúria mindkét kérést elutasította és kötelezte őket a pénzbeli kártérítés kifizetésére.

Az ügybe még a kormány is megpróbált beavatkozni és a bírósági döntést befolyásolni, ráadásul nemzeti konzultációt is kezdeményeztek az ügyben, amely ellen például több, mint kétszáz pszichológus is tiltakozott.

Több ezer ember vett részt a Szabad Bíróság! Szabad Gyöngyöspata! nevű demonstráción is Budapesten, amelyet a tatárszentgyörgyi rasszista gyilkosság 11. évfordulójára időzített az Idetartozunk Egyesület. A szervezők azért hirdettek tüntetést, mert a kormány képviselőinek beavatkozása a gyöngyöspatai kártérítési ügybe törvénybe ütköző, a jogállami keretek és a bíróságok függetlenségének megsértése.

A nemzeti konzultáció később nem valósult meg, a kártérítést az érintettek megkapták.

Forrás:

https://index.hu/belfold/2020/02/23/tuntetes_gyongyospata_kossuth_ter_iskolai_szegregacio_setet_jeno/